

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Historia Provinciæ Paraquariæ Societatis Jesv

Techo, Nicolas

Leodii, MDCLXXIII.

Cap. 17. Ad insulam Sanctæ Mariæ Socii utiliter navigant.

urn:nbn:de:hbz:466:1-38528

turum. Libipango utcumque conciliato, reliquos Casiquios libuit ad generale colloquium iterum sollicitare: ad quod cum sexaginta ex condicto convenissent, sic ex concilio discessum, ut prout omnium animi ad Fidem Christi recipiendam viderentur. Sed revera inanibus spebus plerique Socios pascebant: nam ad eorum terras delati, nihil admodum, nisi ab morientibus, non aere se eo in articulo Christianos fieri sinentibus, impetrabant. Quare nihil se profecturos rati, nisi gens, quae disgregatim vivebat, auctoritate Praetoris ad commodiorem Christianae doctrinae tradendae usum, ad oppida redigeretur, ut id fieret, omnem conatum deinceps posuere. In quam rem cum Araucanae arcis Praefectus vires & industriam suam contulisset, viculi prope innumeri ad viginti magnos pagos reducti sunt, statimque ab quingentis captibus evictum, ut se Christianis praecipis in templis ab Sociis conditis imbui sinerent. Quae de re Bechius ad Provinciale scribens, asserbat proclivia sibi videri omnia, & si non deessent operae, multa millia Barbarorum brevi baptizari posse. Nec dubitabatur fore, ut pedetentim fructus insignium laborum uberissimi perciperentur; nisi hanc spem concussisset solita vexatio, quam Barbari iterum dispalati ad sua latibula, pristimo more, rediere. Restabat unica gentem ad Christum reducendi via; si nempe Sacella in singulis viculis conderentur, ad quae continuo motu Patres nostri iritarent; sed & illud disturbatum per novum arcis Araucanae Praefectum, aequae Societati inferens ac suis rebus intentum. Quod reliquum fuit, Altare & Sacellum portatile Socii fecere, Catechesim in ipsis campis non sine aliquo animarum lucro cogentes. Donec demonis artibus factum, ut, non ignotis auctoribus, suas inter Indos vexationes ab Societate coram censeris non ferentibus, spargeretur in vulgus, Doctrinae Christianae ab Sociis obtrusa respectu, Araucanos omnes iterum velle rebellare. Quae res ita invaluit, ut extra arcem egredi totis septem mensibus ab Praetore prohibiti sint. Donec calumnia explosa in suos auctores verteret, & daret locum pristinos labores repetendi. Id vero ex his vexationibus boni perceptum est, ut Araucani Societatem aestimarent magis, & confidentius ea uterentur: igitur reperio variis in excursionibus aliquot centena capita paulo ante mortem ad partes Christi transiisse. Sed infantum ut proventus uberior, sic salus certior fuit. Ethnica mulier filiolum infantem statim a suscepto Baptismo ad caelos evolare vidisse se testata est, quem ut sequeretur baptizari voluit. Unum e Sociis plurimorum Indorum Baptismo distractum interpellavit de repente mulier in speciem sanae & vegetae, summis precibus contendens, ut se, nullam interpositam moram, Christianam faceret: quo impetrato, exultans gaudio, quod Mariae nomen sibi contigisset, eodem instanti & loco feliciter expiravit. In perpetuo motu erant Socii, sive ad remotas Hispanorum arces, sive ad vicos indigenarum, per montium abrupta, per saxeta, per fluminum pericula, exiguo militum contra hostium subitum incursus comitatu, cursitarent. Adeo ut tantis laboribus impares ad Provinciale scriberent, decem Socios oneri ferendo non suffecturos: vocaret ab ipsa Peruvia & Europa Socios; collegia deferrent; magnos animos adferrent: si removerentur obstacula, innumeros Barbaros ad fidem traduci posse. Chilensis regni Praetor, litteris ad Regem Catholicum datis, narrabat, duos Jesu Socios universo exercitu Regio, ad retundendos rebelles, & amicos in fide continendos, aptiores potentioresque videri: admonerebatque, e Republicae bono fore, si decem Socii, in belli finibus, Regis sumptibus alerentur. Peruvia vero Praetorem rogabat, ut quotquot linguae Chilenae periti de Societate in Peruvia essent, interposita auctoritate, ad Araucanos mitti procuraret. Sed si vera noscere cupimus, satis apparebat, nihil magni confici posse, nisi Indorum vexationi modus poneretur, ad quam rem cohibendam Socii omnes nervos contendebant.

Nec in continenti tantum se continuit Sociorum ardor, ipsum etiam oceanum pervasit. Sancta Maria insula est modica, quindecim ab littore milliaribus distans, e regione arcis Araucanae posita. Hanc insulam indigenae, partim Ethnici, partim Neophyti, sine Sacerdote, sub Europaeo custode, incolebant.

*Libipango
utcumque
conciliatur.*

*Araucani
ad oppida
reducuntur.*

*Iterum di-
spantur.*

*Socii ad
Araucanos
excurrere
prohibentur.*

*Apud Regem
Catholicum
commendantur.*

*Et apud Pe-
ruviae Pro-
regem.*

**CAPUT
XVII.**
*Ad Insulam
Sanctae Ma-
riae Socii
utiliter na-
vigant.*

*Insulanorum
mores.*

*Petrus Ter-
nande Sociis
se opponit.*

*Martinus
Aranda
eum repre-
mit.*

*Insulani cō-
vertuntur.*

Sed Christiani æquè ac Ethnici plures uxores alebant, Dæmoni communicabant, execranda omnia promiscuo ulu sibi faciebant, nomine tenus inter se distracti. Igitur huc delati Bechius & Aranda, ingenti labore gentem omnem in unum locum coactam gravi oratione docent, quemadmodum Christiani in gratiam Dei redeant, & Ethnici in album Christianorum referri possint. Concionem interpellavit vir inter suos nobilissimus Petrus Ternande, Baptismo olim, nescio quâ occasione tinctus, sed revera animo Ethnicus: is utrumque Patrem increpitum, quod avitos mores interturbatum venissent, prohibet Christianam legem promulgari, vociferans affeclis suis, pro Deo Quequebu esse, nec deesse ceremonias ac religiones, quas sui insulani, majorum suorum ritu, usurparent. Cùm verò Socii inquirerent de eorum avitis moribus, invenere ab Christianis Ethnicisque mixtim certis temporibus conventum celebrari, quem Requetum vocabant: inibi post solitas debacchationes sacrificulos creati, Dæmonem consuli, & execranda sacraque omnia nefando profusus modo misceri. Quocirca Aranda, ut erat Divinæ gloriæ cupidus, jam verò Dei contumeliâ, & Christiani hominis apostasiâ irritatus, periculi sui negligens, in hæc verba prorupit. *Tu verò, inquit, ô Ternande (nam te Christiano nomine non compellabo) fœdè errasti, qui abrenunciato olim Dæmoni reconciliatus Deum cæli terræque conditorem contemnis: sed scias velim, nullo ferocitatis ostentamento permissurum me, ut te tuosque, infandis ceremoniis deinceps immisceas.* Repugnantem, asserentemque Chili regni Prætoris permissu id fieri, cœlestibus mortalibusque minis terret, & mox litteris ad Prætorem datis impetrat, ne Barbari suum Requetum, quem politicum tantum conventum esse mentiri fuerant, imposterum celebrarent. Quâ re perfectâ, & Petro Ternande per salubrem terrorem domito, conversionem plerorumque in expedito Socii habuere. Igitur primâ molitione centum & sexaginta Ethnicos Christiano ritu abluunt, Neophytos omnes Exhomologesi, nusquam ab his per totam vitam usurpatâ, expiant: pellicibus demptis, singulas singulas uxores in matrimonium ritè collocant, superstitiones abolent, mandata Dei & Ecclesiæ promulgant, mores & preces Christianorum introducunt, denique quadrimestri labore magnam Insulæ partem Dæmoni ereptam Deo ritè consecrant: adeò felici successu, ut cùm eò Socii aliàs adnavigarent, nihil penè antiquarum superstitionum ebrietatumve reperirent. In alia excursione centum, partim advenæ, partim indigenæ, ad partes Christi transfugere: quorum aliqui narrabant se ad Baptismum petendum inductos, quòd ab Sacrificio Missæ tanquam canes arcerentur. Denique annuæ Sociorum litteræ asserunt, subsequenibus temporibus in modicâ insulâ fructus pietatis uberrimos fuisse perceptos: quibus sigillatim enucleandis superfedeo, nam ad Chiloensem navigationem cum aliis Sociis, ultimas Oceani insulas scrutandi desiderio, me accingo.

**CAPUT
XVIII.**
*Chiloë in-
sula tempo-
rario Socie-
tatis domi-
cilio occu-
patur.*

*Chiloë de-
scribitur.*

*De Urbe Ca-
strensi.*

CHILOE Regni Chilenis maritima appendix, insula est quinquaginta leucis longa, lata septenis: arcuati brachii figuram habet, contra quod olim Geographi describebant, quadratam autumantes. Quâ ad Meridiem obvolvitur, per angusto discissa freto, non multum ab continenti discedit: & ipsa continens, quasi etiam agrè avelleretur, sinu facto eam excipit. Altero sui angulo, quo ad Aquilonem vergit, liberiùs in mare vagatur. Regio omnis inæqualis est, montuosa, sylvestris, paludosa, & frigoribus immodicis obnoxia: utpote quæ quadragesimum-tertium latitudinis Australis gradum prætergreditur. Æstatem lædant repentini turbines, adeò frigidi, ut vix à brumali tempestate distinguas. Obstant frugum maturitati gelidæ auræ, & calores in Autumno dilutiores. Si palmarem terræ superficiem verteris, statim incidis in arenam rubram, immodicâ siccitate quodvis semen corruptentem: & tamen sylvæ adeò proceras arbores gignunt, ut ex quibusdam quamplurimos asseres fieri Ovalius, non sine authore, asserat. Gleba, aratri ferè incapax, olim furculis colebatur. Ex hac terræ cœlique conditione tanta infœcunditas est, ut benè secum agi putent, qui insularum quarundam radicum ex semente quintuplum colligunt. In hujus insulæ angulo Aquilonari, Hispani pauci profugi, urbium ab Araucanis rebellibus in continenti diru-

tarum